

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خانواده‌ی ایرانی، رسانه‌های نوین اجتماعی
و آسیب‌های نوپدید

تألیف :

علی دژبانی

سرشناسه	: دژبانی، علی، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: خانواده‌ی ایرانی، رسانه‌های نوین اجتماعی و آسیب‌های نوپدید/تالیف علی دژبانی.
مشخصات نشر	: اردبیل: باغ رضوان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.: جدول، نمودار.
شابک	: ۲۷۰۰۰۰ ریال 978-600-7931-85-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: شبکه‌های اجتماعی پیوسته -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Online social networks -- Iran -- Social aspects
موضوع	: فضای مجازی -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Cyberspace -- Social aspects -- Iran
موضوع	: ماهواره -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Artificial satellites -- Social aspects -- Iran
موضوع	: اینترنت -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Internet -- Social aspects -- Iran
موضوع	: خانواده -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: Families -- Ethical aspects and ethical aspects
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ خ ۴۲۰/۴۲۰ HM
رده بندی دیویی	: ۰۰۶/۷۵۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۱۸۹۴۷

این کتاب با حمایت معاونت محترم اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان به چاپ رسیده، شایسته است از حسن نظر، همکاری و مساعدت‌های صمیمانه و صادقانه جناب آقای **دکتر وحید خدادادی**، معاونت محترم اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری کل استان در راستای ارتقای آگاه‌سری، آبرزش، فرهنگ سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی با هدف پیشگیری از آسیب‌های نوپدید اجتماعی در فضای مجازی، تقدیر و تشکر بعمل آید.

شناسنامه کتاب

- نام کتاب: خانواده‌ی ایرانی، رسانه‌های نوین اجتماعی و آسیب‌های نوپدید
- مؤلف: علی دژبانی
- ناشر: انتشارات باغ رضوان
- چاپ و صحافی: شقایق
- طرح روی جلد: عادل رحیم‌پور
- قطع: وزیری
- نوبت چاپ، سال: اول، ۱۳۹۷
- تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۲۷۰,۰۰۰ ریال
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۳۱-۸۵-۱

ISBN : 978-600-7931-85-1

کلیه حقوق قانونی، مادی و معنوی برای مؤلف محفوظ است. هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق تکثیر تمام یا قسمتی از این مجموعه را ندارد. در صورت مشاهده، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

E-mail: alid1975@chmail.ir

فهرست مطالب

۵	تقدیم
۶	آشنایی با نویسنده
۹	پیش گفتار
۲۳	مقدمه
۲۷	فصل اول بررسی آسیب‌های اجتماعی ماهواره بر ساختار و کارکرد خانواده ایرانی
۲۸	چکیده
۲۹	مقدمه
۳۳	دیدگاه‌های نظری در زمینه تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر روی مخاطبان
۴۶	دهکده جهانی (Global Village) و جهانی شدن (Globalization)
۴۸	آسیب‌های ماهواره بر ساختار و کارکرد خانواده
۵۳	آثار تخریبی و آسیب‌های عمده برنامه‌های ماهواره‌ای (به ویژه شبکه‌های فارسی زبان)
	راهکارهای فرهنگی پیشنهادی برای جاذب‌گیری از اثرات منفی و نامطلوب و آسیب‌های
۶۷	برنامه‌های ماهواره‌ای بر خانواده‌ها
۷۴	نتیجه‌گیری
۷۵	منابع
۷۹	فصل دوم: آسیب‌های نوپدید، شبکه‌های اجتماعی مجازی و خانواده ایرانی
۸۰	چکیده
۸۱	مقدمه
۸۴	تعاریف و اصطلاحات
۸۶	ویژگی‌های فضای سایبری (شبکه‌های اجتماعی مجازی)
۸۸	خصوصیات و عملکرد شبکه‌های اجتماعی
۹۸	پیامدها و اثرات منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر فرد و خانواده بطور خلاصه
	راهکارهای پیشنهادی به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی نوپدید
۱۰۱	فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی

نتیجه گیری.....	۱۰۵
منابع.....	۱۰۶
فصل سوم بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی موبایلی بر روابط زوجین، بروز طلاق‌های عاطفی و افزایش طلاق.....	۱۰۹
چکیده.....	۱۱۰
مقدمه.....	۱۱۱
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۱۱۲
مبانی نظری.....	۱۱۴
تئوری‌های تحقیق.....	۱۱۵
پیشینه تحقیق (برو منابع).....	۱۱۹
جدول گزارش علت‌های طلاق اعلام شده از پرونده‌های مراجعین به مراکز مشاوره طلاق در طول سه ماهه اول ۱۳۹۶.....	۱۳۰
نقش شبکه‌های اجتماعی موبایل بر ارتباط همسران (پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط همسران).....	۱۴۰
تأثیر استفاده مدیریت نشده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روابط زوجین در خانواده‌ها.....	۱۴۹
انواع خیانت در فضای مجازی.....	۱۵۲
علل و شرایط زمینه‌ساز بروز خیانت در زنان متأهل.....	۱۵۳
راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر روابط زوجین:.....	۱۵۶
دو تذکر جدی برای همسران.....	۱۶۰
نتیجه‌گیری.....	۱۶۲
منابع.....	۱۶۳
واژه نامه.....	۱۶۵
منابع پایانی.....	۱۷۵

مقدمه

زندگی در دنیای امروز، برای انسان‌های بی‌شمار آن تفاوت‌های بنیادین با دنیای سده‌ها و حتی دهه‌های قبل دارد. در گذشته‌ها، خانواده عامل اصلی تربیت، شخصیت‌سازی، نگرش‌ها و باورهای اصلی افراد محسوب می‌داد و اغلب تجربیات از نوع مستقیم و چهره‌به‌چهره بود که محدود به محیطی داشت که در آن زندگی می‌کردند. اما، دنیای امروز با توسعه و پیشرفت‌های خارق‌العاده و حتی انقلاب عظیمی که در حوزه تکنولوژی و رسانه‌ها از جمله تلویزیون، ماهواره، تلفن همراه، اینترنت و ... شکل گرفته که در آینده تغییرات شگرف دیگری نیز به وقوع خواهد پیوست. به میزان شگفت‌انگیزی جانشین خانواده، معلمان و دیگر عوامل موثر در رشد، توسعه و تربیت نسل‌های امروزمین شده است. دنیای امروز، بیش از آنکه واقعی باشد به دنیای مجازی و فراواقعی تبدیل شده است و ارتباطات از نوع غیرمستقیم و به نوعی تخیلی روند ارتباطات را به کلی تغییر داده و ارتباطات رودر رو ارج و قرب خود را متزلزل می‌بیند. فرایند تغییر و تحولات جهانی نیز افراد را کم‌کم به مشابه شدن همدیگر نزدیک تر می‌کند و تمایز که وجهه اصلی انسان‌های گذشته بود حالا با جهانی شدن روندی مشابه و کوچک شدن جهان و به قول "مک لوهان" طوری پیش می‌رود که دهکده‌ای جهانی شکل بگیرد.

از اواسط قرن بیستم، "دهکده جهانی" مورد نظر "مک لوهان" با پرتاب ماهواره‌های متعدد و ایجاد شبکه‌های تلویزیونی مختلف در سراسر جهان شکل واقعی به خود گرفت. از این زمان بود که انسان‌ها و حتی دولت‌ها حریم خصوصی خود را ضربه پذیر دیدند و

چیزی که در جهان به سرعت منتشر می‌شد اطلاعات، اتفاقات و رویدادهایی بود که متشکل از رفتارها، نگرش‌ها و کردارهای انسان‌ها و حکومت‌ها بود. برای همین همه از هم خبردار شدند و کمتر اتفاق یا اطلاعی بود که از چشم دیگران مخفی می‌ماند. ماهواره و شبکه‌های پرتعداد آن که در هر زمینه و موضوعی از مسایل غیراخلاقی و پورنو گرفته تا مسایل دینی و مذهبی را شامل می‌شدند علیرغم مزایا و منفعتی که خصوصا برای کشورها، دواهای توسعه یافته داشتند، اما برای کشورهای جهان سوم و دولتهای آن آسیب‌های جبران ناپذیری به جا می‌گذارد. آسیب‌هایی همچون تغییر نابجای مولفه‌های فرهنگی دیگر کشورها، تحقیر کردن آیین‌ها و سنت‌های بومی و تحمیل فرهنگ بیگانه، متزلزل کردن هویت ملی، رواج عادی سازی روابط نامشروع، عادی سازی خشونت و افزایش جرایم، ایجاد اغتشاش و شورش در میان ملتها، رواج مدگرایی و مدل‌های ناهنجار و آرایش و پوشش، شایعه پراکی و تحریف واقعیات، ترویج فرهنگ مصرف زدگی و... از جمله آسیب‌ها و معایب چنین رسانه‌ای است که می‌تواند در کشوری مثل ایران که با آرمان‌های دینی و سنتی خود زندگی می‌کند تاثیرات زیان باری داشته باشد. وجه دیگر پیشرفت‌های تکنولوژیک، وجود اینترنت و توانایی آن است که شروع آن دهه آخر قرن بیستم بود باعث تغییرات فراوانی در زندگی انسان‌ها شده و به گونه‌ای که همه دنیا در دستان افراد و در قاب کوچک موبایل قابل دسترسی است امروزه، گرایش به شبکه‌های اجتماعی به طور چشمگیری در حال گسترش بوده و وابستگی اغلب فعالیت‌های انسان‌ها در محدوده زمانی کوتاه و با چنین گستردگی، دوران تاریخی نوینی است که تمامی عرصه‌های گوناگون از جمله علوم، فناوری و حتی نحوه تفکر انسانی را دارد. با ظهور اینترنت، فرایند شکل‌گیری رسانه‌های شخصی از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی در سال‌های اخیر به موضوعی مهم در حوزه رسانه‌ها تبدیل شده است. رسانه‌های اجتماعی در سال‌های اخیر در زندگی آنلاین و آفلاین کاربران اینترنتی آنچنان تاثیرگذار بوده‌اند که شکل‌های ارتباطات اجتماعی نیز از این رسانه‌های جدید

تأثیر پذیرفته است. رسانه‌های اجتماعی امروزه به بخش جدایی ناپذیر زندگی بسیاری از مردم تبدیل شده‌اند. شبکه‌های اجتماعی بخشی از رسانه اجتماعی هستند که با اهداف مختلفی ایجاد شده‌اند و کاربران بسیار زیادی را به خود جذب کرده‌اند. امروزه، بعضی از شبکه‌های اجتماعی با آرایه سرویس‌هایی و با توجه به کاربری‌هایشان، دارای پتانسیل چند رسانه‌ای هستند و اثرات عمیقی بر وقایع مختلف در دنیای واقعی گذاشته‌اند. این تأثیرات به قدری مهم و چشمگیر هستند که از تغییر حکومت در کشوری، تغییر سیاست‌های سازمان‌های بین‌المللی به علت خبررسانی‌های لحظه‌ای تا تغییر و تحول در فرهنگ و ذائقه‌ها و ایجاد گرگرمی‌ها و تفریحات سالم و ناسالم شده است. برای همین، شبکه‌های اجتماعی به مانند سایر ابزارها عمل می‌کنند و دارای آسیب‌ها و پیامدهای منفی هستند که می‌تواند جامعه‌ای را با بحران بزرگی مواجه سازد و در مقابل دارای مزیت‌ها و پیامدهای مثبتی هستند که باعث توسعه و شکوفایی همان جامعه بشود. شبکه‌های اجتماعی با تبدیل شدن به رسانه‌ای شخصی‌پرفردار، با تأثیرگذاری متقابل در جنبه‌های مختلف زندگی مجازی و واقعی افراد، یکی از چالشی‌ترین موضوعات سالهای اخیر بوده‌اند. این شبکه‌ها با عضوگیری رایگان کاربران، توانسته‌اند در جریان سازی‌های مختلف نقشی مهم و اساسی بازی کنند.

این مقدمه، از آن رو به رشته تحریر درآمده تا بتواند ورودی بر بحث‌هایی باشد که آقای علی دژبانی نویسنده کتاب حاضر (پژوهشگر، فعال فرهنگی و اجتماعی و دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد در رشته مدیریت آموزشی)، با عنوان خانواده‌ی ایرانی، رسانه‌های نوین اجتماعی و آسیب‌های نوپدید سعی در نشان دادن گوشه‌هایی مهم از جوانب و مخاطرات تکنولوژی و دستاوردهای تکنولوژیک باشد و آسیب‌های مهمی که می‌تواند ناشی از عدم استفاده درست از رسانه‌ها و خصوصاً ضعف سواد رسانه‌ای، سبب ایجاد آسیب‌های زیان‌باری شود که جبران آن برای جامعه‌ای همچون جامعه ایرانی هزینه‌های بی‌شماری را شامل شود و ای بسا، در طولانی مدت هم نتوان چاره‌ای برای

آن پیدا کرد. بنابراین، می‌طلبید با انتشار چنین کتابهایی در جهت هشداردهی و آگاه سازی جامعه گام‌های اساسی برداشت که در این زمینه نویسنده کتاب با اشاره مناسب و بجا و با انجام پژوهش‌هایی اسنادی و میدانی، مقالات، کتابها و بررسی پژوهش‌های انجام یافته؛ توانسته به این مهم دست یابد. برای نویسنده کتاب جناب آقای دژبانی آرزوی توفیق بیشتر و موفقیت در عرصه تالیف کتابهای بعدی را دارم و امیدوارم با تلاش بیشتر و همت عالی بتواند برای سالهای متمادی در عرصه پژوهش، تالیف و تدریس منشا خیر برای جامعه باشد.

دکتر محمداقبر پیری - پژوهشگر و مدرس ارتباطات و رسانه

اردبیل - مرداد ماه ۱۳۹۷